

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradní a krajinné architektury

**Centrální prostory ve vesnické zástavbě na příkladu obce
Kokašice**

Bakalářská práce

Autor práce: Aneta Vesecká

Obor studia: Zahradní a krajinařská architektura

**Vedoucí práce: doc. Ing. arch. Jan Vaněk, CSc.
Konzultant: Prof. Ing. arch. Jaroslav Sýkora, DrSc.**

© 2018 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "**Centrální prostory ve vesnické zástavbě na příkladu obce Kokašice**" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 19. 4. 2018

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu doc. Ing. arch. Janu Vaňkovi, CSc. a panu Prof. Ing. arch. Jaroslavu Sýkorovi, DrSc. za pomoc s výběrem tématu a odborným dohledem nad mou prací.

Centrální prostory ve vesnické zástavbě na příkladu obce Kokašice

Souhrn

Bakalářská je práce zaměřená na vesnická sídla a revitalizaci jejich centrálních prostorů. Je rozdělená na tyto části – rešeršní část a část s výsledky průzkumu a možnými východisky pro obnovu konkrétního návěsního prostoru. V literární rešerši jsou shromážděné obecné informace k historii a vývoji vesnic a jejich centrálních prostorů, obecné informace o současných centrálních prostorech, jejich ochraně a obecné informace o urbanistických a architektonických zásadách a principech úprav a obnov centrálního prostoru. Studium map, písemných pramenů a dalších pokladů jsem vytvořila dokumentaci vývoje obce a porovnala se současným stavem a územním plánem. Dále jsem shromáždila historické i současné fotografie, zpracovala výsledky terénního průzkumu a podrobně tyto body týkající se centrálního prostoru obce Kokašice popsala. Je zde zaznamenaný dopravní stav, architektonický stav, stav zeleně, povrchů, obecní využitelnost prostoru a památková ochrana. V závěru této práce jsou zformulovány z rešeršní části planoucí závěry a doporučení a vytvořena metodicky popsaná východiska pro obnovu centrálního prostoru obce Kokašice.

Klíčová slova: vesnická zástavba, centrální prostory, revitalizace, Kokašice

Central spaces in a village built on the example of a Kokašice village

Summary

The bachelor thesis focusing on village places and the recovery of their central spaces is divided into the following parts - the research part and the part with the results of the survey and possible starting points for the reconstruction of the specific central space. In the literary research general information to the history and development of villages and their central places, general information about current central areas, their protection and general information about urban and architectural principles and the principles of adjustment and rehabilitation of the central space are gathered. By studying maps, written sources and other treasures I created a documentation of the development of the village and compared it with the current status and the territorial plan. I also collected historical and present photographs, processed the results of the field survey and detailed these points concerning the central area of the village Kokašice described. In thesis is recorded transport status, architectural status, state of greenery, surfaces, municipal space utilization and monument protection.

At the end of this work, from the search section conclusions and suggestions are formulated and methodically described for the revitalization of the central area of the village Kokašice.

Keywords: village place, central spaces, revitalization, Kokašice

1 Úvod	1
2 Cíl práce	2
3 Charakteristika vesnice a okolního území	3
4 Literární přehled historického a současného stavu problematiky	5
4.1 Vznik vesnic a jejich centrálních prostorů	5
4.1.1 Vznik vesnic a jejich návsi ve středověku	5
4.1.2 Proměny v renesanci, baroku a 19. století	6
4.1.3 Zásahy ve 20. století	8
4.2 Typy vesnických sídel, vesnic a centrálních prostorů	10
4.2.1 Typy vesnických sídel.....	10
4.2.2 Typy vesnic	11
4.2.3 Obecné zásady pro přestavby venkovských obcí.....	17
4.3 Prostor návsi	18
4.3.1 Druhy centrálních prostorů ve vymezeném regionu	18
4.3.2 Obecné zásady pro návsní prostory	19
4.4 Obecné zásady pro ochranu památek	25
5 Zhodnocení podkladových údajů	27
5.1 Historický vývoj obce Kokašice a porovnání se současným stavem 27	
5.1.1 Historické fotografie a mapy	30
5.1.2 Katastrální území obce.....	32
5.1.3 Mapa stabilního katastru návsního prostoru	33
5.1.4 Půdorys návsního prostoru.....	34
5.1.5 Fotodokumentace stávajícího stavu	35
5.2 Výsledky průzkumu – klady a nedostatky aktuálního stavu návsi 42	
5.2.1 Dopravní stav návsi	42
5.2.2 Architektonický stav	43
5.2.3 Stav zeleně.....	43
5.2.4 Stav povrchů	45
5.2.5 Obecní využitelnost prostoru	45
5.2.6 Památková ochrana.....	45
6 Vlastní projekt - východiska obnovy	46
6.1 Příklady řešení obnovy návsi obce Kokašice	46
7 Diskuze	48
8 Závěr	50
9 Použitá literatura	51
10 Zdroje obrázků	52

1 Úvod

Proč by nás měl zajímat venkov, jeho historický vývoj a jeho centrální prostory? Odpověď je jednoduchá. Současné výzkumy několika různých disciplín důsledně zdůrazňují tendenci lidského bytí preferovat scény a prostředí kde je značná přítomnost přírodních prvků jako jsou rostliny, stromy a voda. (Calfapietra, 2017) Všechny tyto elementy nalézáme v největším množství právě ve vesnické krajině. Je to krajina jemnosti, listových odstínů, odstínů oblohy a stínů mraků. Musíme umět rozpoznat její kvality a zacházet s nimi soucitně, jinak je zničíme. (Simonds, 1961)

Dějiny nám umožňují zkoumat současnost na základě minulosti. Je logické, že bez znalosti historie není možné pochopit přítomnost. V případě že chceme navázat na stavby našich předků nebo se pokoušet o jejich obnovu, musíme znát jejich historický vývoj. Jedině tak se následně můžeme vyvarovat chybám, které byly spáchány našimi předky anebo se inspirovat věcmi, které se jim povedly a snažit se o jejich zachování. V dnešní příliš urbanizované době je důležité chránit památky lidové architektury a vědět, jak o ně správně pečovat. Snažím se v této práci popsat především obecné zásady a principy platící pro úpravy návsi a následně z těchto informací čerpat při hledání nového, adekvátního řešení, které by využilo doposud nevyužitý potenciál centrální části obce Kokašice pro vytvoření reprezentativního veřejného prostoru.

2 Cíl práce

Cílem práce je na základě literární rešerše shromáždit podklady o historii a současnosti venkovských sídel a jejich centrálních prostorech, specifikovat funkční a kompoziční principy venkovské návsi, konkrétně na příkladu obce Kokašice.

V místním šetření shromáždit podklady aktuálního stavu centrálních prostorů obce, doložit foto-průzkum s komentovanými fotografiemi. Analyzovat zástavbu podle její historické hodnoty a určit východiska a směry způsobu obnovy návsního prostoru obce.

3 Charakteristika vesnice a okolního území

Poloha obce Kokašice:

- západní Čechy
- Plzeňský kraj
- okres Tachov

Rozhola obce Kokašice:

- 13,45 km² (katastrální území)

Počet obyvatel:

- 265 (rok 2011)

Obrázek č. 1 – Základní informace o území

Popisovaná obec Kokašice je vesnice středního rozměru s 256-ti obyvateli. Leží v západních Čechách v okrese Tachov, severně až severozápadně od Plzně, kde Tepelská plošina přechází na jihovýchod do nižší Stříbrské pahorkatiny. Leží v nadmořské výšce 526 m n. m. a po klimatické stránce patří okolí Kokašic k polosuchým oblastem s průměrným ročním úhrnem srážek 500-650 mm. Mezi části obce Kokašice patří Lomy, Čeliv a Krasíkov. Jsou to vísky nebo malé vesnice v blízkém okolí, které nemají svůj vlastní obecní úřad, a proto spadají pod správu Kokašic. Celkový ráz okolní krajiny je charakteristický převážně členitým zvlněným parovinným reliéfem. Tomuto poměrně řídké osídlenému kraji s vysokým procentem lesů, ve kterém vesnice leží, dominují ojedinělé vrcholy a hluboko zaříznutá údolí. Těsné okolí vsi protkávají aleje a ohraničují drobné kopce (Krasíkov 629 m n. m., Ovčí vrch 696 m n. m.). Jsou to významné neovulkanické čedičové kopce, z nichž každý na sobě nese velice významnou dominantu. Jednou z nich je zřícenina gotického hradu Švamberk (neboli Krasíkov), druhá je novorománská rotunda, která se svými válečnými událostmi zapsala do historie. Katastrální území obce má rozlohu 13,45 km². V celém tomto území se nachází hned několik lokálních biocenter a biokoridorů, na území obce však nejsou vymezeny žádné prvky nadregionálního ani regionálního ÚSES, ekologická hodnota je významná tedy pouze na lokální úrovni. V půdorysu Kokašic i většiny vesnic ležících v tomto regionu, můžeme vyčíst znaky vrcholně středověké kolonizace ze 14. století. Kokašice jsou návesní formou vesnice s dolní a horní návší. Na zástavbě Kokašic můžeme postřehnout vliv plzeňského klasicismu, ale podstatně výrazněji se dnes na celkovém vzhledu vesnice uplatňuje relativně mladá zděná zástavba, která je většinou až ze závěru 19. století, a především z první třetiny 20. století. Obec Kokašice má schválený územní plán,

jehož cílem je koncepce rozvoje území obce a ochrany tohoto území, urbanistická koncepce, koncepce veřejné infrastruktury a další. (Pešta, 2005), <<http://www.konst-lazne.cz/svihak-lazensky/geologie/>>

4 Literární přehled historického a současného stavu problematiky

4.1 Vznik vesnic a jejich centrálních prostorů

4.1.1 Vznik vesnic a jejich návsi ve středověku

Od té doby co se začalo objevovat první osídlení, vztah lidí a přírody byl poznamenán rozpolceností. Na jedné straně byla příroda poskytovatelem, na druhé hrozbou a ničením. Samotné zrození architektury je považováno za důsledek tohoto vztahu. Lidé měli potřebu být přírodě blízko ale zároveň chráněni a proto začali stavět primitivní ploty, příkopy, či chatrče. (Oliveira, 2017).

Prvními zmíněnými kmeny, které začaly nějakým způsobem zasahovat do krajiny na našem území, jsou kmeny germánské. Prvním nejdůležitějším obdobím v historii zakládání vesnic a návsi je období příchodu slovanských kmenů (6. století). Slovanské vesnice byly zakládány s předem uváženým záměrem, návsi a obestavěné ulice svědčí o tom, že staří Slované měli vyvinutý smysl pro kolektivní život. Náves sloužila jako shromaždiště, tržiště a podobně. Obydlí obyvatelů byla kladená štítem do společného centrálního prostoru a každý dům měl z druhé strany směrem do krajiny svoje obdělávané plochy. (Sýkora, 1998). Důležitý zlomek ve vzniku vesnic a návsi byl konec 10. století a vznik Velkomoravské říše a feudálního řádu. Mizí společná půda a probíhají majetkové a mocenské přesuny. V tomto období největší část půdy patřila feudálnímu pánovi. Vesnice vznikající v raném středověku jsou tedy vázané na feudální sídlo či na románské kostelíky.

Ekonomické změny a velkou vlnu přeměny rozvoje v osidlování přinesla 2. polovina 13. století až průběh celého 14. století., období vrcholného středověku. Je to doba uplatnění velkých inovací jak v zemědělském hospodaření, tak v demografickém rozvoji a zesílení osidlovacího procesu, založeným na nových ekonomicko-právních vztazích v trojúhelníku feudál – poddaný – půda. Začaly se zakládat nové vesnice, nová města, kláštery, hrady. K tomuto rozšiřování osídlení docházelo jednak na původním, řídko osídleném území, ale i v doposud zalesněných místech. Začaly se kácet lesy a byla tak získána nová zemědělská půda. (Škabrada, 1999), (Sýkora, 1998)

Hovoříme-li o středověkých vesnicích a jejich návších, je důležitou skutečností, že ve středověku existovaly dva hlavní typy vesnice – návesní vesnice a údolní

lánová vesnice. Lánová vesnice je nově vzniklý typ, díky již zmíněné masové kolonizační výstavbě. Tyto vsi často vznikaly v podhorských a horských oblastech a nemají náves. Táhly se kolem cesty, která se klikatila údolím a jednotlivé parcely vesnice (lány) šly kolmo ke svahu. V tomto období kolonizační výstavby měly nově zakládáné návesní vsi, v původním obydleném území, již pravidelnou a velkou náves. Velikost ovlivňoval počet zemědělců a jejich domů. Náves byla nejčastěji obdélného tvaru, ale vznikalo i velké množství nepravidelně návesních typů. Za každým zemědělským domem, umístěným čelem k návsi, následovala zahrada, za ní pole, a za políčkem louka a les. Celková rozloha obdělávané půdy ve vrcholném středověku byla malá. Udává se hodnota, že orná půda v 9. století zabírala cca 10% krajiny, ve 12. století asi 15% a ve 14. století 30%. Nedílnou součástí krajiny a součástí středověkých vesnic se staly tvrze a hrady. Informace o podobě středověkých hradů a domů můžeme usuzovat buď podle architektonických výzkumů zaniklých vesnic, podle zachovalých dobových kreseb, nebo samozřejmě podle objektů, které setrvaly doposud. Konstrukce domů byla převážně dřevěná roubená z kmenů, ale mohla se vyskytovat už i konstrukce zděná. Z hlediska přírodních podmínek zakládaných středověkých vesnic převažuje klimatická oblast teplá a terén spíše rovinný. To má za důsledek převahu návesních vesnic ve vnitrozemí. (Škabrada, 1999), (Sýkora, 1998)

4.1.2 Proměny v renesanci, baroku a 19. století

Období první velké kolonizace končí počátkem 15. století. Přichází doba husitů, jejichž válkami byly zpusťošeny kraje, vylidněno a vypáleno velké množství vesnic. Poté nastává doba obnovy a zájmu o vyšší zemědělskou produkci, zceluje se půda a vznikají feudální velkostatky. V některých oblastech dochází v tomto období k proměně celé krajiny a jejího hospodářského využití. Příkladem mohou být bažinaté oblasti jižních Čech, které se zásahem renesanční šlechty změnily v překrásnou oblast rybníčních soustav a nových vesnic. Ve vesnických půdorysech se objevují zemědělské dvory, které byly členěné na funkční části. Důležité je zmínit, že opevněné hrady nyní nahrazují krásné zámky a upraveným okolím.

Renesančním a barokním sídelním rozvojem byla sídelní síť v Čechách v podstatě dobudována. 16. století přináší rozšiřování vesnic podél cest, dostavbu nových chalup v návesním prostoru bez hospodářského účelu a zaplňování neobydlených usedlostí. Je samozřejmě zachována původní zástavba a původní

urbanistické rysy vesnice. Důležitými stavby sloužící celé vesnici byly kovářny a mlýny. Kovářny byly vystavovány na obecní půdě, často stávaly na návsi a vodní mlýny byly budovány v místech proudící vody. (Vařeka, 1984), (Sýkora, 1998)

Ve vývoji života na vesnici nastal zvrát při příchodu třicetileté války. Mnoho vesnic zůstalo opuštěno, drancováno, zahrádky poničeny a pole zůstala neobdělávána. Toto velké zpustošení se však na úbytku vesnic a narušení sídelní sítě kupodivu tolik neprojevovalo. Většiny vylidněných usedlostí byly časem znovu osazeny. (Škabrada, 1999)

Po těchto těžkých časech války, plných bídy a chudoby, zavedla Marie Terezie rozdělení půdy mezi poddané za smluvené roční nájemné. Byly zakládány nové vesnice, ulicového i návsního typu, velice přesně geometricky uspořádané. Nové usedlosti v rámci stávající vesnice vznikaly často díky procesu dělení usedlostí starých. Po vládě Marii Terezii přišel důležitý okamžik pro poddané, a to zrušení roboty. Na vesnicích tím začalo přibývat spousty malých hospodářství. Vesnice se stále více rozrůstají, přibývá zástavba na návsi i kolem silnic směrem ven z vesnice a narušují se tak původní čisté historické půdorysy vesnic. Přibývalo pil, sušáren na ovoce, hostinců, zvoníc nebo požárních stanic. Baroko, které ovládá už i 17. ale především 18. století se znatelně projevuje na estetické úpravě krajiny, vzniká myšlenka krajinářko-estetické kompozice, tak i na estetické úpravě některých nově zakládaných vesnic. Naše lidová architektura se tedy ocitá ve vleku inovací, které přicházejí z jiného prostředí. Upravují se zahrady, okolí vodních toků, vysazují se esteticky dobře vypadající aleje. Zakládají se vyhlídkové cesty. V okolí vesnic jsou vystavovány krásně zámky s působivými barokními zahradami, které často s vesnicí spojovaly již zmíněné aleje. Základní středověké půdorysné uspořádání tradičního vesnického domu má však natolik silné typologické principy, že je tyto inovace téměř neovlivnily. Upravována byla především pouze vnější podoba vesnických staveb, vznikaly reprezentativní štíty nebo je zde vidět snaha o symetrická řešení celých průčelí či pouze jen jednotlivých úseků. (Sýkora, 1998), (Škabrada, 1999)

Ve vesnicích 19. století pokračuje vývoj vesnic velkým vzrůstem počtu druhů staveb. Zemědělské stavby se dělí na chlévy, stáje, stavby pro hospodářské stoje, stavby pro uskladnění plodin a příslušenství stájí. Celkově se zvyšuje zájem o větší hospodářské využití venkova. Ke značnému stavebnímu rozvoji dochází ve vesnicích ležících blízko objektů pro hospodářský průmysl, blízko měst, či ve vesnicích, které napojila železnice. Ve vesnicích 19. století je častý výskyt vlastních základních škol a

organizací či zájmových spolků. V druhé polovině století se začíná projevovat odborný zájem o lidovou architekturu, čímž je označována převážně architektura 19. století, která se podle typů charakteristických stavení dala rozdělit na určité oblasti. (Vařeka, 1984), (Sýkora)1998

V průběhu druhé poloviny 19. století se na zděných stavbách začíná opouštět od původní středověké štítové orientace domů se sedlovými střechami kolmými k průčelí a dochází k přeměně hmotové orientaci domů, respektive k přeměně střech vůči návsi nebo ulici. Středověká orientace se mění na orientaci podélnou, což přispívá k možnosti vzniku průběžných řadových zástaveb. Navzdory tomu se však půdorysná řešení usedlostí nemění. (Škabrada, 1999)

4.1.3 Zásahy ve 20. století

Začátkem 20. století bylo tvořeno venkovské osídlení celou škálou velikostních kategorií sídel. Mohly to být shluky několika stavení nebo naopak velké vesnice, téměř až malá města. Nejvíce převažovaly vesnice s počtem obyvatel okolo 500 a vzdálenost jednotlivých vesnic činila průměrně 1,5-3 km. Sídla byla spojena hustou sítí silnic a polních cest, některá i železnicí. Asi třetinu krajiny pokrývaly lesy a zbytek využívalo zemědělství. Na venkově přibýlo mnoho staveb potravinářského průmyslu jako například obilní sklady, pekárny, pivovary, rafinerie olejů, zpracovny lnu apod. Všechny tyto stavby byly upravovány tak, aby jejich měřítko nepůsobilo příliš násilně. Dvě válečná období, která následovala, naštěstí příliš český venkov neponičila, samozřejmě s výjimkou pohraničí a hrůzného činu záměrného zničení vesnic Lidice a Ležáky. Poválečné představy o funkci prostoru na venkově vycházejí z představ předválečných, kde bylo hlavní myšlenkou opakování a zakládání základních typů statků, které by se ulicově řadily okolo centrálního prostoru či výstavba nových původních usedlostí po obvodu původní zástavby.

Po roce 1948 se změnila sídelní struktura. Ubylo menších venkovských sídel a počet venkovského obyvatelstva se snížil. Stalo se tak z toho důvodu kolektivizace zemědělství a náborem politikou státu do průmyslu. Byla zakládána jednotná zemědělská družstva (JZD) a státní statky (ČSSS). Tato kolektivizace rozvrátila ustálené společenské vztahy, estetickou kvalitu krajiny i ekologickou rovnováhu. Přibýlo velké množství zemědělských staveb, kterými byl narušen obraz většiny vesnic. Zvětšila se pole a zemědělské plochy, tím byly zlikvidovány některé meze, aleje a polní cesty. Pozornost věnovaná stavebnímu vývoji vesnice byla absolutně

nedostatečná. Nové stavby na vesnici se navrhovaly v duchu odstranění rozdílu mezi městem a venkovem, což českému venkovu poměrně dost uškodilo. Novými objekty ve vesnicích byly školy a kulturní domy. Forma těchto nových staveb většinou moc dobře nezapadala do svého původního okolí, díky neuváženému používání nových stavebních prvků a materiálů, projevujících se negativně na vzhledu domů.

Poválečný vývoj venkova se poměrně hodně dotknul historicky cenných venkovských objektů. Památky nebyly udržovány a obnovovány, ani účinně chráněny před nevhodnými stavebními zásahy či proti stárnutí. Stárnutí a chátrání se dotklo staveb potravinářského charakteru z 19. století nebo panských sídel, která přešla do užívání obcí nebo zemědělských družstev. S nárůstem měst a jednotvárných sídlišť přišel i nárůst potřeby sekundárního bydlení na venkově a k rozvoji chatové výstavby. Chalupářům se svou prací podařilo zachránit a znovu využít několik stovek cenných venkovských objektů.

Koncem 20. století se na našem venkově postupně změnil způsob života. Obyvatel pracujících v zemědělství už bylo v průměru jen 30%, převaha obyvatel dojížděla do měst.

Rozvoj vesnice a zásahy do krajiny nebyly vhodně drženy v souladu. Žalostné výsledky stavu našich vesnic a krajiny můžeme připisovat nedostatečně vybavené vládě úřadů a úředníků. (Sýkora, 1998), (Knopp a kol., 1994)

4.2 Typy vesnických sídel, vesnic a centrálních prostorů

Vesnické sídlo je určitý počet seskupených či rozptýlených usedlostí umístěných v přesně vymezeném prostoru, kde je produkce půdy buď podmínkou, nebo zásadní podporou existence jejího obyvatelstva. (Pohl, 1935)

Dle cizojazyčné literatury jsou české venkovské osady označovány jako vesnice v důsledku stále existujícího venkovského charakteru a architektonické struktury, které je charakterizována poměrně nízkou mírou asfaltu, betonu atp. a také nízkými jednopodlažními, malými domy s určitým podílem zemědělských struktur. (Ahrns, 2009)

Vesnická sídla se od sebe liší především velikostí, vnitřním uspořádáním a koncentrací sídelních jednotek, z nichž se skládají. Díky těmto kritériím je můžeme dělit na samotu, vísku a vesnici. (Votrubec, 1980)

4.2.1 Typy vesnických sídel

Samota je nejmenší sídelní jednotka. Tvoří ji obytný dům, příslušné hospodářské budovy a pozemky, které k samotě náleží. Tento typ vesnického sídla může být i značně odlehlý od ostatních sídel. Sídlí zde obvykle pouze jedna rodina, do které patří několik generací. Samota jakožto izolované obytné zařízení ve většině případů plní zemědělskou nebo lesnickou funkci. Tato sídla nazýváme dvory, dvorce, hájovny, lesovny apod. Další typy samot mohou souviset například s technickým či vědeckým rozvojem nebo třeba s rozvojem turistiky, rekreace a dopravy. Samoty byly naprosto závislé na dovozu životních potřeb, proto také vznikaly ve výrazné blízkosti městských a venkovských sídel. Starší typy samot bývaly a jsou hospodářsky téměř nezávislé, samozásobitelské.

Typickým příkladem samoty je Petrův Dvůr v okolí Netolic.

Obrázek č. 2 – Petrův dvůr, historická fotografie a současná fotografie

Víska je tvořena pěti až patnácti blízko u sebe seskupenými domy. Uvádí se, že vznikala ze samoty, které se postupně rozrůstala, a její pozemky se dělily. Samoty a víska tvoří rozptýlené osídlení. Protikladem rozptýleného osídlení je osídlení soustředěné, které u vesnických sídel převládá.

Ves neboli vesnice je sídelní útvar středního rozměru s cca 20 – 250-ti bytovými jednotkami. Malé vesnice jsou maximálně do 30-ti domů s maximálním počtem obyvatel 150, střední vesnice do 200 domů, 150-1000 obyvatel, velké nad 200 domů a nad 1000 obyvatel. Za vesnici je považováno stavebně souvislé skupinové sídlo venkovského prostoru s poměrně jednotným obyvatelstvem, které je více vázané k půdě než obyvatelstvo městské. Lze je rozdělit do dvou základních typů – a) řadové vesnice, b) návesní vesnice. (Votrubec, 1980)

4.2.2 Typy vesnic

První možný typ třídění venkovských sídel je třídění dle množství domů, jejich umístění v obecním katastru a tvaru návesního prostoru.

Řadové vesnice – a) Ulicové vesnice, b) Silniční vesnice, c) Potoční a říční vesnice

Ve vesnicích tohoto typu přiléhají jednotlivé sídelní jednotky těsně k sobě a tvoří souvislou řadu podle ulice, potoka nebo řeky. Tento typ vesnic se nevyskytuje tak často, je vytvářen kolonizací především v horských nebo hornických oblastech. Typy řadových vesnic jsou vesnice silniční, ulicové, potoční nebo říční vesnice. Záleží na tom, jaký kompoziční prvek zástavbu utvářel. (Votrubec, 1980)

a) Silniční vesnice

Silniční vesnice je vytvořená podél silnice, buď pouze po jedné její straně, nebo po obou stranách. Z toho vyplývá rozlišení silniční vesnice na jednostranné a oboustranné. U silničních vesnic jednostranných jsou domy umístěny jen na jedné straně častěji štítem k silnici a oddělují je luka nebo zahrada. Vyskytují se často u okraje lesa nebo rybníku. Silniční vesnice oboustranné je stejné umístění domu jako u jednostranných s tím rozdílem že jsou umístěny po obou stranách silnice. Lány polí mohou být o stejné šíři nebo se mnou rozšiřovat ke hranicím katastru. Táhnou se buď za usedlostí, nebo na druhé straně silnice, pokud zde nestojí jiná usedlost.

U silničních vesnic rozeznáváme dva typy půdorysu: typ kde půdorys vesnice protíná celý katastr nebo typ kde půdorys zabírá jen část katastru. (Votrubec, 1980), (Pohl, 1935)

b) Ulicová vesnice

Ulicová vesnice je druhou fází vývoje vesnice silničního typu. Domy míří štítem k silnici a jsou postaveny dost těsně u sebe. K silnici mohou přiléhat přímo nebo malou zahrádkou. Tyto typy vesnic připomínají městské ulice. Ulicová vesnice je výsledkem velké vnitřní kolonizace, a proto jsou pozemky a lány polí rozbíhající se od vesnice silně parcelovány. Je pravidlem, že jednotlivé usedlosti mají pozemky jen na jedné straně ulice. (Pohl, 1935)

c) Vesnice potoční a říční

Vesnice potoční a pořiční se liší od silničních tím, že koncentračním prvkem sídel je tekoucí voda. Podél potoku či řeky vede cesta, která buď přes mosty přechází i na druhou stranu, nebo jsou zde cesty dvě, každá podél jedné strany toku. Není pravidlem, že doma stojí přímo u cesty, často jsou umístěny například uprostřed zahrad nebo luk. Jsou mnohem více vzdálené než u typu silničních vesnic. (Pohl, 1935)

Vesnice návesní – a) Okrouhlice, b) Oválnice, c) Osady s protáhlou návší

Znakem každé návesní vesnice je náves, kolem níž se soustřeďuje společenský a hospodářský život. Náves se často vyznačuje různým, pravidelným tvarem a velikostí. Většinou se zde vyskytuje rybník, nebo zde stává kostel, kaplička či kříž a všechny významné veřejné budovy. Do této centrální části ústí všechny komunikace a soustřeďuje se zde život všech obyvatelů vesnice. U většiny vesnic tato centrální volná prostranství nestačila, a proto se postupem času začaly stavět chalupy při silnici na krajích obce, mimo vlastní střed vesnice. V dřívějších dobách sloužila náves především hospodářským zájmům. Z morfologického hlediska mohou návsi nabývat různého geometrického tvaru, proto návesní osady dělíme podle tvaru jejich návší na okrouhlice, oválnice a osady s protáhlou návší. (Pohl, 1935)

a) Okrouhlice

Okrouhlice je jedním z nepříliš velkých typů návesní vesnice. Vyskytuje se u ní několik možných tvarů návsi – kruhovitá, elipsovité, hvězdovitá, kosočtverečná, čtvercová, mírně hruškového tvaru. Můžeme sem zařadit taktéž obce s návsi polokruhovitou, podkovovitou. Takovéto návsi vznikly přetvořením původních kruhových návsi. Jednotlivé domy a usedlosti kolem okrouhlice stojí i vždy štítem k návsi a přiléhají k ní velice těsně. Někdy je mohou dělit od návsi malé zahrádky, které byly však až později zřízené. Jednotlivá stavění bývají dost blízko u sebe, jsou oddělené malým dvorem nebo poměrně úzkým pruhem zahrádky. Velmi charakteristické jsou okrouhlice, kde velkou část návsi tvoří okrouhlý rybník, kolem kterého jsou rozestaveny domy. Okrouhlice často mívá často jen jeden vjezd do a z vesnice a teprve za hranicí vesnice se cesty dělí. Stavělo se takto dříve zřejmě z hlediska ochrany vesnice. Pozemky, které navazují na hranice každí usedlosti, se rozbíhají od vsi především paprskovitě a výrazně se rozšiřují ke hranicím katastru. Pokud má okrouhlice náves čtvercovou, rozbíhají se pozemky taktéž hned za usedlostí, ale jsou kolmé ke stranám návsi.

Okrouhlice můžeme rozdělit dle rozsahu návsi na okrouhlice s rozlehlou návsi a na okrouhlice s malou návsi. Náves je zde dostatečně velká na to aby byla z určitého procenta na několika místech zastavěna. Okrouhlice s malou návsi mohou být buď staré osady, nebo vznikly parcelací panských dvorů, na místě kde kdysi stávaly dvorské domy, které byly rozbourány a místo nich zde byla vystavěna selská obydlí, umístěné kolem bývalého nádvoří.

Původní ráz okrouhlice se mnohdy měnil, ale díky uzavřenému půdorysu vesnice nikdy ne v takové míře jako u jiných návesních obcí. Pozdější kolonizací se ráz okrouhlic mohl měnit tím způsobem, že původní okrouhlý tvar zůstal na jedné straně obce, zatímco na druhé straně je přímá řada domů. V dřívějších dobách náves sloužila především k ustájení dobytka a měla také ochrannou funkci, vstup do vesnice je totiž zpravidla jen jeden, maximálně dva. Formu okrouhlice měly převážně vsi ze středověké, ale i pozdější kolonizace. (Pohl, 1935)

Obrázek č. 3 - Typický příklad okrouhlice

b) Oválnice

Oválnice je obdobným typem okrouhlice s rozdílem, že zde je návěs oválná či vřetenová místo okrouhlá. Tento typ návsi se obloukovitě rozšiřuje směrem do středu návsi, u vstupu a východu do a u návsi se zužuje. I u okrouhlé návsi domy směřují štítem do velkého návěsního prostoru, který byl kromě ustájení zvířat využíván také jako sad, nebo pro společenský život občanů. Stejně tak oválnice mají své pozemky hned za humny svých usedlostí a rozšiřují se směrem ke hranicím katastru. (Pohl, 1935), (Votrubec, 1980)

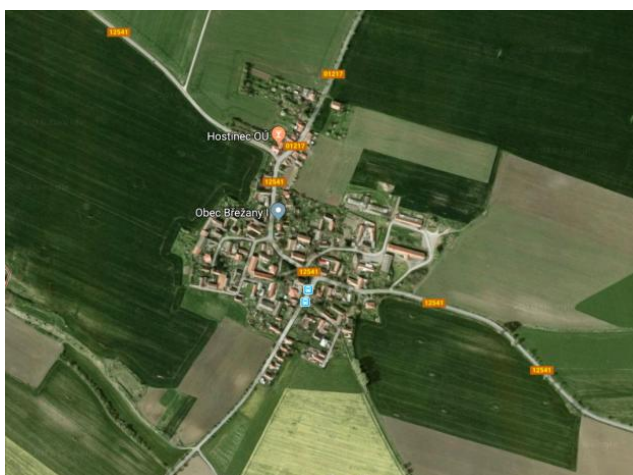
c) Osady s protáhlou návší

Osady s protáhlou návší nazýváme vesnice, jejichž návěs tvoří buď protáhlý obdélník, protáhlý trojúhelník, nebo oblouk tvaru velkého L. Tyto návsi bývají často velmi široké a z části zastavěné a může jimi protékat potok. Obloukovitý nebo jinak zakřivený tvar návsi určuje právě běh potoka. Domy jsou obráceny zpravidla štítem k návsi a spolu s hospodářskými budovami tvoří uzavřené dvory. Stávají dost blízko u sebe, protože vlivem vnitřní kolonizace přibyl na jedné zahradě kromě prvního stávajícího domu ještě jeden další dům, kterému připadla část lánu. Lány polí jsou z pravidla rovnoběžného typu a se rozbíhají hned za humny na obě strany vesnice. K usedlostem na jedné straně návsi tedy náležejí pozemky i na druhé straně. Protáhlé vesnice neprobíhají celým katastrem, a proto se jednotliví majitelé usedlostí dělí o lány ležící mimo obec. Pro tyto vesnice, které vznikly v době kolonizační, platila zásada velkých usedlostí a docházelo zde k časté parcelaci. (Pohl, 1935)

Rozptýlená vesnice

Tato vesnice je složena ze samot, které leží uprostřed svých pozemků. Rozlišujeme typ s domy téměř zcela rozptýlenými, nebo typ kdy vesnici tvoří mimo rozptýlené domy skupina či skupiny usedlostí. Domy jsou v obou dvou typech daleko od sebe, často je dělí i lány polí. (Pohl, 1935)

Samozřejmě existují také vesnická sídla špatně zařaditelná do některé z předchozích kategorií, nazývají se hromadné vesnice. Jde o chaoticky vybudovanou ves s nepravidelným průběhem mnoha ulic a cest. Typickým příkladem hromadné vesnice jsou Břežany u Kolína. (Votrubec, 1980)

Obrázek č. 4 - Typický příklad hromadné návsi

Naše venkovská sídla je také možné třídit dle jejich rozdělení pozemků v obecním katastru. Rozeznáváme původní typ vesnice a lánové vesnice. Původní typ má nepravidelné dělení pozemků a celý katastr působí dojmem pestré šachovnice polí, která obklopují jednotlivá stavení. Lánové vesnice mají rozdělení pozemků dosti pravidelné. (Pohl, 1935)

Lánové vesnice

Typ vesnic se dá podrobněji rozdělit na lánový systém paprskovitý, vějířovitý a rovnoběžný.

a) Typ paprskovitý

U paprskovitého typu se lány polí rozbíhají od vesnice paprskovitě a rozšiřují se až ke hranicím katastru. Parcelace pozemků je zde velmi malá. Toto dělení pozemků je typické pro okrouhlice všech možných druhů.

b) Typ vějířovitý

Lány vějířovitého typu se patrně rozšiřují ve směru od vlastní obce.

c) Typ křídlový

Lány se stejně tak jako u předchozích typů poněkud rozšiřují od vesnice ke katastrálním hranicím, ale nemají tak centrického směru. V tomto způsobu dělení pozemků se uplatňuje reliéf krajiny. Tento typ nacházíme totiž především v horských krajinách, kde se vesnice umístila v údolí nebo na mírném svahu a je typický u vesnic silničních nebo u oválnic nebo u osad s protáhlou návší. Pokud má vesnice v katastru polohu boční jedná se o jednokřídlový typ a pokud je půdorys vesnice posunut více do střední části katastru jedná se o dvoukřídlový typ.

d) Typ rovnoběžný

Lánový typ rovnoběžný je typem velké kolonizační doby 13. a 14. století. V této době vznikaly velké statky, a jejichž pozemky byly plánovitě a pravidelně rozdělovány v rovnoběžné pruhy. Každý pozemek byl stejně široký po celé své délce a táhl se od stavení až ke hranici katastru. Může se stát, že usedlosti mají své pozemky i na protější straně vsi. Později, především v druhé pol. 18. století nastalo dělení velkých usedlostí a statku. Začalo tedy docházet k časté parcelaci, nejprve hlavně podélné, postupem času i napříč lánů. Vlastní vesnice mohla být umístěna ve středu, na okraji nebo protínala celý katastr. Tento typ lánového systému se objevuje buď u vesnic ulicových, silničních, potočních či říčních, nebo vesnic s protáhlou návší. (Pohl)1935 Existují i jiné, méně často používané možnosti rozdělení. Můžeme dělit vesnické usedlosti dle cest na vesnici s jednou hlavní cestou nebo s několika cestami. Jiné dělení je dle uspořádání obytných a hospodářských budov na vesnice s dvory uzavřenými nebo otevřenými.

Existují i různá jiná dělení vesnic, příkladem je dělení dle cest (vesnice s jednou hlavní cestou nebo s více cestami hlavními), nebo dělení dle uspořádání

obytných a hospodářských sídel (vesnice, kde převládají usedlosti s otevřenými dvory, nebo uzavřenými dvory). (Pohl, 1935)

4.2.3 Obecné zásady pro přestavby venkovských obcí

Celá obec musí být pojata jako jednotný celek. Jako hlavní články je třeba jasně vymezit a vyjádřit společenský střed obce – náves a hlavní ulice, dále obytné území, výrobní plochy aj. a optimálně vyřešit jejich vzájemné souvislosti a vztahy. V dnešní době se v našich vesnicích více či méně prolínají výrobní plochy s obytným územím. Obecní vybavení bývá neúplné, rozptýlené a kompozičně nevýrazné, není diferenciovaná dálková doprava, místní komunikace a provozní cesty. Přestavbu je nutné usměrňovat tak, aby postupně došlo k optimálnímu rozmístění, jasné diferenciaci a optimálnímu řešení vzájemných vztahů těchto prvků: společenské centrum, obytné území, dopravní síť, výrobní plochy. (Máčel, Kadlec, Vrchlický)1961. Při dostavbě vesnice je důležité, aby architektonické typové stavby byly ztvárněny podle krajového tradičního charakteru. (Máčel, 1956).

Rovněž je potřeba s jasným záměrem usměrňovat také výškové členění. V hlavních a střediskových obcích, stejně tak v obcích se zvýšeným sídlištním významem je třeba postupně vymezit výšková pásma. Jde o to, aby nedocházelo k případům, kdy se v dnešní převážně přízemní zástavbě obcí objeví nějaký náhodně zvýšený objekt. Obvod centrálního prostoru bychom měli plánovat jako dvoupodlažní. Kromě ekonomických úspor ve výstavbě a sociálních výhod tím dosáhneme také příznivého architektonického působení jak v prostorech jednotlivých ulicových a návesních prostorů, tak v dálkových pohledech.

Při přestavbě a znovuoživení vesnic je obecně nutné vycházet ze schématu každé jednotlivé obce. U nejjednodušších sídel – samot, nelze v pravém slova smyslu mluvit o urbanistické přestavbě. Podobně jako samoty, se mohou uplatnit i vísky, jakožto o trochu větší sídelní jednotky, jen jako sídliště zemědělského nebo průmyslového charakteru. (Máčel a Kadlec a Viklický, 1961)

4.3 Prostor návsi

Nejvýznamnějším a nejvíce pozornosti vystaveným prostorem ve vesnici je náves. Je to nejvýznamnější doklad kontinuity, minulosti a současnosti. Z pravidla jsou na ní soustředěny důležité objekty veřejného charakteru a občanské vybavenosti, slouží tedy jako centra objektům pro správu - obecní úřad, objektům pro kulturu – společenský sál, objektům pro stravování - hostinec, konzum, dále školám, prodejnám apod.). Často jsou na návsi umístěny také zastávky pro autobusovou dopravu. V některých vesnicích funkci centrálního prostoru plní křižovatka ulic, nebo rozšířená ulice. Náves v pravém slova smyslu se v těchto vesnicích tedy nevyskytuje. Prostor návsi od pradávna slouží ke každodennímu i svátečnímu životu občanů. Byla náležitě upravována a sloužila jako vizitka hospodářské a kulturní úrovně obce. (Knopp, 1994) uvádí, že „Náves představuje zpravidla historickou část obce s dochovaným půdorysným i prostorovým členěním zástavby a jejím architektonickým tvaroslovím.“ Nemusí vždy jít o prostory či objekty, které jsou památkově chráněné, jsou však součástí kulturního dědictví a veškeré zásahy musíme provádět velice citlivě. (Knopp, 1994)

Prostor návsi každé vesnice je ohraničen těsnou návazností fasád domů, bran, zdí nebo volnější vazbou na zeleň či vodní plochy. Jsou to většinou historická jádra, jejichž vznik byl často ve vazbě na nějaký historický objekt, buď kostel, nebo tvrz.

4.3.1 Druhy centrálních prostorů ve vymezeném regionu

Region západních Čech je stavebně značně mnohotvárný. Konkrétně oblast Plzeňska patří ke starému sídelnímu území. Je zde nejdelší tradice trvalého zemědělského osídlení. Kolonizace regionu severozápadního Plzeňska probíhala již od doby raného středověku v režii tepelského a kladrubského kláštera. V půdorysu většiny vesnic ležících v tomto regionu, můžeme vyčíst znaky vrcholně středověké kolonizace ze 14. století. Převládají zde návěsní sídla (vesnice), která mají různé půdorysné formy, často se vyskytují vsi s rozsáhlou obdélnou návší i vesnice s výrazným podílem okrouhlic. Okrouhlou návěs, která má radiálně uspořádané parcely, má například Lipnice v okrese Plzeň – jih. Obdélnou návěs můžeme vidět ve vsi Přehýšov v okrese Plzeň – sever. Jsou to naše největší příklady pravidelně vyměřených centrálních návší ze středověku. V regionu západních Čech jsou typické i návsi ulicového typu (ulicové), a ve výše položených částech se vyskytují vsi

lánové. Tyto lánové vsi jsou doprovodných znakem středověké vnější kolonizace. Lesnatá území, která jsou výše položená, zřejmě tedy byla osidlována až později v období vrcholného středověku Region severozápadního Plzeňska leží v oblasti tradiční hrázděné architektury. Prolínají se zde výtvarné vlivy Tepelska a Chebska. Tepelské stavby jsou daleko jednodušší, čistě účelné, zatímco stavby ovlivněné chebským stylem mají bohatěji a zdobněji řešené vnějšky domů. V obou případech se vyskytují domy přízemní i patrové. Na vesnicích v bližším okolí Plzeňska lze pozorovat vliv plzeňského klasicismu. Podstatně výrazněji se dnes na celkovém vzhledu vesnice uplatňuje poměrně mladá zděná zástavba, která je většinou až ze závěru 19. století, a především z první třetiny 20. století. Domy opět jsou jak přízemní, tak patrové, ale i polo-patrové. (Pešta, 2005)

4.3.2 Obecné zásady pro návesní prostory

Při přestavbě vesnic je nutno největší péči věnovat ústřednímu prostoru neboli návesnímu prostoru. Musíme brát v úvahu, že všechny elementy jsou tvar povrchu, voda, vertikální struktury a barvy domů, struktury povrchů, tvary a barvy vegetace, tvoří veřejné prostory. Požadavek umístit jádro obce centrálně není pouze formální, ale přímo související s hospodářskou a společenskou funkcí a proto musí být při revitalizaci obcí respektován. (Turner, 2005), (Máčel, Kadlec, Viklický, 1961).

Nosným programem výtvarného řešení jakéhokoliv návesního prostoru by mělo být utváření jednoty obsahu a formy. Je tomu tak z toho důvodu, že v návesním prostoru je obvykle největší soustředění dobových artefaktů, které je třeba začlenit do kontextu veškerých nově navrhovaných úprav. Cílem by mělo být vytvořit syntézu minulosti a současnosti, typickou pro všechny venkovské obce. Osobitost řešení návesí jako nejvíce pozornosti vystavené plochy v obci však nemusí být v každém případě, za každou cenu chápána pouze a jen ve vztahu k minulosti. Může zde být volný prostor také pro současné, krajinářské a architektonické přístupy a pro novou úroveň jejich vztahu k vesnickému prostředí. Při revitalizaci je potřeba vytvářet podmínky pro odpovídající stupeň soustředění zájmů. Zájmovou přitažlivost ve venkovských podmínkách zajišťuje návesní prostor, protože všim zde je veškerá technická, obchodní a kulturní občanská vybavenost, také kumulace dopravních a komunikačních vztahů. Je třeba umístit do těchto společensky vytížených míst různá zařízení pro rozvíjení občanských kontaktů, v první řadě systém vhodných lokalit pro

sezení, ohniště pro drobná setkání venkovského lidu, malou scénu, klidové zákoutí apod. (Mareček, 2005)

Většina obcí se rozrůstala rovnoměrně kolem původního jádra. Existují případy, kdy obec prodělala výrazné změny, a proto by bylo uchování původního centra v rozporu s její novou strukturou. Ke změně polohy centra může dojít pouze v těchto případech: Pokud se původní jádro dostalo mimo obytnou část soustředěním velkovýroby do lidových statků. Takové řešení však ukazuje na velké nepochopení podstaty centra obce. Dále pokud plocha návsi vybočuje vzhledem k současnému půdorysu obce. Pokud současné objekty občanského vybavení vytváří nové centrum. Pokud přestavba lánových vsí vymezuje novou polohu centra. Pokud při spojení dvou sídelních jednotek v jeden celek vznikne nové centrum. Velikost návěsního prostoru, která byla v minulosti dána funkcí shromaždiště dobytka, tržiště a tak podobně, bývá vzhledem k dnešním požadavkům neúměrně velká. Rozšiřování původní návsi je však ve většině případů neúnosné. (Máčel a Kadlec a Viklický, 1961)

1.1.1.1. Obecné zásady pro dopravní řešení na návších (průjezdnost, parkování)

Centrálním prostorem vesnice nemají procházet dálkové spoje, to znamená silnice I. a II. třídy. Pokud tato silnice kolem návsi prochází, výrazně se tím snižuje bezpečnost i rychlost dálkové dopravy. Příznivé řešení dopravního stavu na návších je oddělení peších tras od frekventované motorové dopravy, zajištění dostatečné obsluhy všech objektů na návsi a zajištění ploch odstavných či zásobovacích. Při řešení dopravní situace pro konkrétní návěs je potřeba určit využití návsi, způsob dopravy, která převládá a celkovou intenzitu dopravy. (Knopp, 1994) uvádí, že „Intenzita dopravy do 1500 vozidel za den přispívá k oživení života na návsi a při správném řešení nemusí její prostředí narušovat. Intenzitu 1500 – 3000 vozidel za den je možné připustit s určitými úpravami.“ Komunikace vedoucí návší by měla být vymezena obrubníky. Na ní by měly být napojeny chodníky, parkovací plochy a zpevněné plochy před budovami či pro případný stánkový prodej. Na návších vesnic, kde je častý cyklistický provoz, by neměly chybět pruhy pro cyklisty a stojany na kola. Průjezd motorové dopravy může být veden středem návěsního prostoru, nebo asymetricky u její jedné strany a může být dvousměrný, nebo jednosměrný. Pro dopravu dvousměrnou je

zapotřebí šíře vozovky 6 – 7m, pro jednosměrnou 3-3,5 m. Jako vhodné řešení je považováno vedení dopravy co nejdále od historických objektů (kostely, památníky apod.). Vozovky a chodníky musí být zpevněny a ostatní plochy návsi je vhodné zazelenit.

Obecné zásady pro zobytnění (mobiliář, osvětlení, použití vodních prvků, úprav povrchů, zeleň)

Vybavení veřejných prostranství, mobiliář

Mobiliář je souhrnný název pro drobné prvky vybavení. Spadají pod něj stolky, lavičky, odpadkové koše, orientační tabule, vývěsní štíty, vlajkové stožáry, tabulky a štítky pro místní značení, mříže, zábradlí, květináče, stojany na jízdní kola a podobně. Jsou to předměty, které mají v prostoru návsi jak funkční, tak estetickou povahu. Jsou umístěny na frekventovaných stanovištích a na místech vystaveným největší pozornosti. Při pořizování mobiliáře je nutné dbát na kvalitní výběr materiálu, konstrukce musí být pevná a stabilní a odolná proti klimatickým vlivům. Důležité je i výtvarné pojetí a sladěná barevnost jednotlivých prvků. (Knopp, 1994)

Osvětlení

Pro elektrické osvětlení prostoru návsi je vhodné používat nízká sloupová osvětlení nebo nástěnné formy svítidel a vždy by měl být zvolen jednotný design. Elektrorozvody v centrálním prostoru vesnice by měly být podzemní, nevznikne tak rušivý dojem, které by způsobovaly dráty a sloupy. Obzvláště večerně osvětleny by měly být významné objekty. (Knopp, 1994)

Použití vodních prvků

Přítomnost vodních prvků by v prostoru návsi neměla být omezována, mají zde oprávněné původní místo. Voda je brána jako tradiční prvek vesnice, jehož hospodářský význam je však v současné době ve značném ústupu. Stoupá spíše význam ekologický a estetický. Voda velice zlepšuje mikroklima a účinnost architektury. (Knopp, 1994)

Všechny vodní plochy na návsi jako rybníky, potoky či jezírka by měly mít přírodní charakter břehových partií a pokud bude nezbytné jejich technické zpevnění,

mělo by být prováděno vždy pomocí přírodních materiálů a v co nejmenším rozsahu. (Sýkora, 1998)

Úprava povrchů

Úpravy povrchu vozovek vedoucí návsi určuje zásada: pokud za den projede méně než 1500 vozidel – používá se dlažba, pokud je na návsi větší provoz a za den projede více než 1500 vozidel, je nutno použít živici. Pro parkoviště je vhodné zatravnovací tvárnice, nebo kamenné či betonové kostky. Pro chodníky by měla být použita dlažba (betonová, zámková, kamenné či betonové kostky, desky). Cesty a odstavné pruhy například pro autobusy by měly být taktéž dlážděné. Na parkové cesty může být použit písek. (Knopp, 1994), (Sýkora, 1998)

Zeleň

Je důležité řídit se pravidlem, že zeleně by v hlavním prostoru vesnice mělo být co nejvíce. Při jejím navrhování musíme počítat s tím, že rostliny v průběhu let budou měnit svůj objem. Rostliny vyrostou jak do výšky, tak do šířky, zvětší se objem kmene a rozložitost koruny stromů. Musíme být při návrhu velice obezřetní, ve špatném případě by mohlo dojít ke střetu s budovou či dopravním provozem.

Dále je nutné řídit se zásadou, že vhodná forma rostlinného druhu patří do vhodného prostředí. Jde o správné umístění stromů, keřů, trávníků a květin. Stromy se navrhují především jako doprovod komunikací, u potoka či rybníka, nebo u významných objektů – kostely, památníky. Keře je dobré umístit do předzahrádek domů, pod stromové bloky, nebo do svažitého terénu, kde by se špatně udržoval trávník. Pokud vysazujeme keře za účelem keřového pásma, či keřové skupiny, je vhodné nemístit zde mnoho druhů najednou, barvy květů, listů, a celkové tvary by měly být sjednoceny. Travníky navrhujeme do míst, kde budou mít šanci vytvořit souvislou, velkou, plochu, kterou bude možné dobře udržovat. Není vhodné, aby vznikaly malé, úzké proužky trávy. Ty se brzy zašlapou, prořídnou a kazí pak celkový dojem prostoru. (Sýkora, 1998)

Aby měly všechny rostlinné druhy, které do návsiho prostoru umístíme zdárný růst a všeobecně dobrý vývoj, musíme vždy dbát na to, že vybíráme vhodný rostlinný druh do vhodného prostředí. Do centrálních prostorů tradičních českých vesnic není vhodné navrhovat exotické druhy zeleně. Nejenže se do těchto prostorů tyto druhy nehodí svým vzhledem, také podmínky na takto otevřených prostranství

by jim nemusely příliš vyhovovat. Vždy vybíráme rostliny dle nároků na půdu, dle klimatických podmínek v daném regionu a dle odolnosti jednotlivých dřevin. (Sýkora, 1998)

Čtvrtou zásadou je, že celá výsadba má mít jasný kompoziční záměr. Je důležité respektovat strukturu návesní zástavby jako základního předpokladu pro tvorbu kompozice zeleně. Jednota zeleně a staveb se projevuje ve třech směrech.

- Funkčnost zelených ploch navazuje především na provozní charakter staveb.
- Návesní zástavba by měla být zdrojem inspirace při tvorbě kompozice zeleně.

Tento bod lze použít třeba u zdůraznění některých objektů či staveb orámováním zelení, nebo vytvořením volného popředí či pozadí před či za důležitou stavbou. Můžeme také pomocí zeleně skrýt nevhodné objekty. Důležité je sladit barevný vztah staveb a vegetace a dát si pozor, abychom nezakryli celý obvodní rámeček zástavby souvislými stromovými řadami apod.

- Prostorová roztříštěnost zástavby, která se může vyskytovat na některých návších, vyžaduje nějaké kompoziční sjednocení. Zde je zezeň nejčastěji jedním z mála prostředků, jak tohoto sjednocení docílit například stromořadím, nebo trávnickovými plochy. Naopak nevhodné v těchto situacích jsou květinové výsadby, jehličnany s příliš nápadným, geometrickým tvarem, nebo taxony dřevin s mimořádným zbarvením. Jde o to, aby roztříštěné prostory byly sjednoceny prvky stejnorodým a nekontrastním. (Mareček 2005), (Mareček 2004)

Pátá zásada při návrhu zeleně je neomezování možnosti zásahu rostlin do podzemí. Stromy a keře musí mít v zemi prostor pro dostatečné vytvoření kořenových systémů a nelze je tedy navrhovat nad podzemní vedení vodovodu, kanalizace, elektřiny a telefonu. (Sýkora, 1998)

I při tvorbě návesní zeleně je důležité nezapomenout na to, že osobitost návsi spočívá v tom, že tvoří nejvýznamnější doklad kontinuity minulosti a současnosti. Nosným programem výtvarného řešení celého návesního prostoru by tedy mělo být utváření jednoty obsahu a formy. Je tomu tak z toho důvodu, že v návesním prostoru je zpravidla největší soustředění dobových artefaktů a ty je třeba začlenit do kontextu nově navrhovaných úprav.

V praxi by tedy druhová skladba navrhované zeleně měla odpovídat druhům, které by mohly být reálné v době plné funkčnosti prostoru či vzniku příslušných staveb. Jako příklad si můžeme uvést: kaštiny u nějaké barokní stavby, lípy, duby či javory u významného či památného místa, vrby a olše u rybníka či potoka, kalina, šejřík a zimoztráz na místě někdejšího hřbitova nebo kolem kostela apod. Inspiračním zdrojem by zde měly být konkrétní krajové formy lidového krajinářství.

Návrhy zeleně by taktéž měly respektovat stupeň koncentrace zájmů v jednotlivých částech návěsího prostoru. Vždy je největší koncentrace u technické, obchodní a kulturní občanské vybavenosti. Zde by se hodil systémem různých typů odpočívadel se zelenými prvky, trochu mimo tohoto koncentrovaného dění je příjemné umístit alespoň malou univerzálně využitelnou trávnickovou plochu. Je důležité dbát na to, aby část návsi, kde je umístěn kostel nebo památník, splňovala alespoň malý a hezky upravený přírodní prostor. (Sýkora, 1998)

4.4 Obecné zásady pro ochranu památek

Hodnoty architektury venkova jsou už téměř sto let předmětem společenského zájmu. Každá tato lidová stavba je dokumentem svého vzniku a doklad starých stavebních zvyklostí a historických stavebních znaků. Společnost je povinna chránit tyto hodnoty a pokusit se je maximálně zachovat a v případě neodvratného zániku pořídit dokumentaci a zpracovat materiály o zaniklé stavbě. V dnešní době je shromážděné množství fotografické, kresebné i měřičské dokumentace, která je uložena v archivech památkových či vědeckých pracovišť či muzeích. Základním úkolem památkové péče je chránit vše, co je na dané stavbě hodnotné a co nesmí být zničeno nevhodnou opravou či nedostatečnou nebo téměř žádnou údržbou. Nemusí vždy jít o celou stavbu, často jde o řadu nenápadných znaků, kterými mohou být například dveřní portálky či kování dveří, dlažby na zápraží apod. Základní přístup k ochraně musí být uchování těch částí, pro které je stavba chráněna.

Ochrana památek lidové architektury je možná dvěma způsoby – ochrana památek na původním místě a ochrana památek přemístěním. Přemístění staveb je považováno za méně vhodný typ ochrany. Je totiž velice důležitý kontakt s původním prostředím. Jeho ztráta při přenesení na jiné místo, znamená pro památku omezení její hodnoty a ochuzení životního prostředí. Je všem pravdou, že přemístění bezprostředně ohrožených objektů na vhodná místa, se jediné může zaručit jejich další existence. Pokud je toto jediný způsob záchrany, je důležité brát na vědomí, že přesouvané objekty by měly být umístěny do prostředí, které je původnímu co nejpodobnější. Přesun by měl být minimální a vždy na místa s podobnou klimatickou, výškovou i terénní charakteristikou. (Škabrada & Voděra, 1975) uvádějí ve své publikaci, že „První velké realizace památkových zásahů, jejichž cílem byla propagace, zachování a zpřístupnění jinak ohrožených staveb vcelku a v přírodním prostředí, se uskutečnily až na konci devatenáctého století.“

V zásadě lze říci, že rozeznáváme tři typy ochrany lidových staveb – vesnické památkové rezervace, ochranná pásma kulturních památek, a krajinné památkové zóny. Vesnické památkové rezervace jsou areály nebo soubory vesnických domů a usedlostí. Státní péče se snaží zaměřit na místo, kde se pohromadě vyskytuje větší

množství hodnotných objektů venkovské architektury. V dnešní době se výrazně zhoršuje stav památkových hodnot v mnoha obcích, které byly jako tyto památkové rezervace vybrané. V západní části ČR, na kterou je v této práci kladena největší pozornost se žádná vesnická památková rezervace nenachází. Největší soustředění těchto rezervací je v okrese Česká Lípa, konkrétním příkladem jsou obec Svitava a Chlum. V okrese Strakonickém je ukázkovým příkladem obec Nahořany, okres Českých Budějovic se může pochlubit památkovou rezervací Holašovice. Pokud nějaké úpravy v některých rezervačních vesnicích probíhají, jsou velice omezené. Součástí je pouze méně náročná rehabilitace vnějšku a snaha je zachránit alespoň ty budovy, u kterých je hrozba bezprostředního zániku. (Škabrada a Voděra, 1994). Druhým typem ochrany lidové architektury – ochranná pásma kulturních památek, zahrnuje ochranu celých sídel a třetí typ ochrany – krajinné památkové zóny, zahrnuje solitérní stavby i kompletní sídelní celky. Základními orgány při výkonu památkové péče jsou oddělení kultury okresních úřadů, či magistrátních úřadů. Jednotlivé okresní úřady je třeba informovat, při jakémkoliv stavebním zásahu na kulturní památce, v prostředí okolo památky, rovněž na území ochranného pásma, památkové rezervace a zóny. (Kučová, Bureš)1999.

5 Zhodnocení podkladových údajů

5.1 Historický vývoj obce Kokašice a porovnání se současným stavem

Kokašice jsou jedinou vsí tohoto názvu v České republice. V různých historických dokumentech se název Kokašice vyskytuje v několika odlišných verzích. Byli doby, kdy ještě neexistovaly pravidla pravopisu, a proto písaři zapisovali tak, jak slyšeli. První zmínka o vesnici je z roku 1227. Zápis, ve kterém je vesnice zmíněna, byl napsán Kojatou Hrabšicem z Mostu a jedná se spis, kde odkazuje své majetky svým příbuzným a služebným. Co se s Kokašicemi dělo, jak se rozvíjely po dalších 150, není známo. Zmíněny byly až koncem 14. Století v historické zprávě, která uvádí Kokašice jako majetek Hynka ze Švamberka. V blízké době Kokašice vystřídaly ještě další dva majitele a následně byly tak trochu poznamenány táhnutím husitskými vojsky. Opět následuje období, kdy chybí informace v historických dokumentech, víme pouze to, že Kokašice vystřídaly tři majitele. Prvním byl Hvozď z Horušan, druhým Václav z Lochovic a třetím Jindřich z Krásného Dvora, který vzešel z rozvětveného rytířského rodu. Přelom roku 15. a 16. století přináší informaci, ze které se dozvídáme, že ves byla definitivně začleněna k panství okolo hradu Švamberka. Po dlouhé desítky let Kokašice náležely Švamberkům, v polovině 16. Století se však na celé čtvrtstoletí ocitly mimo jejich držení. Jindřich ze Švamberka totiž prodal celé panství, včetně Kokašic, Krajíři z Krajku a na Točnicku. Krajíři však o svůj majetek přišli kvůli odporování proti císaři a proto byly Kokašice navráceny zpět Švamberkům. Tento rok však vymřel po meči v polovině 17 století. Poměry za doby panování Švamberků na panství a tedy i v Kokašicích máme doloženy zápisy o dvou akcích na začátku 17. století. První dokumentuje soupis poddaných podle víry, kde se mimo jiné uváděl rodinný stav, povolání a věk obyvatel. Ve druhém spisu - Berní rule byl evidován dle jména a příjmení každý hospodář s rodinou a majetky, které jim příslušely. Krom toho se od počátku 17. století začali obyvatelé zapisovat do matrik. Po vymření Švamberků se Kokašice staly majetkem první zahraniční vrchnosti Johanovi z Heisenštejna, který se údajně oženil s poslední Švamberkovnou. Posléze bylo celé panství i Kokašicemi prodáno rodu z Lowensteinu (1712). Velice důležité je zmínit, že od počátku 18. století, můžeme Kokašice najít na všech vydávaných mapách. Poprvé se objevily na Mullerově mapě a postupně na všech mapkách z vojenského mapování, které bylo zahájeno a rozkaz Marie Terezie, za jejíž doby

vesnice vzkvétala ve všech možných směrech a podnicích. Roku 1838 byly Kokašice popsány v topografickém přehledu Českého království Josefa Sommera a z roku 1839 máme dochované listy prvního barevně zpracovaného katastru. Z mapových listů můžeme vidět, že historické jádro vesnice se v této době rozkládalo okolo dolní návsi a západní část obce se rozrůstala od 19. století. Následkem evropské revoluce nastala změna společenského systému. Správa veřejných se dostala i do rukou vesnických obyvatel a Lowensteinská vrchnost v Kokašicích byla nahrazena obecním zastupitelstvem. Samospráva zde fungovala však jen několik málo let, a Kokašice se staly osadou Čelivi. Ani tento stav však netrval příliš dlouho a místním se znovu podařilo získat si samosprávu tentokrát na dlouhých 111 let do roku 1979. Od poloviny 19. století je k dispozici mnohem více dokumentů, například úřední evidence a souhrnné přehledy. Z těchto dokumentů se můžeme dozvědět statistické údaje o obyvatelstvu a počet domů ve vesnici. Kromě úředních tiskovin vycházela v tomto období řada místopisných knih. V roce 1901 začaly výstavby nové železniční dráhy a cca 2 km od vsi bylo vybudováno nádraží pro Kokašice. To byl tehdy veliký úspěch, vzhledem k tomu že do té doby nejbližší nádraží bylo v Plané. Zavedení dráhy znamenalo velké rozšíření kontaktů s okolím a získání více pracovních příležitostí. Hlavním zaměstnáním vesnice v té době stále zůstávalo zemědělství a přibývala výstavba dolů a prací v kamenolomech. V průběhu první světové války, která zanedlouho následovala, se kokašičtí muži vydali na evropská bojiště, ze kterých se 12 mužů už nikdy nevrátilo. V roce 1920 byly pokusy o zřízení dvoutřídní školy, které však nevyšly. V roce 1925 přišly Kokašice o část svého katastrálního území, ze kterého vznikla obec Konstantinovy Lázně. V roce 1926 měly Kokašice 64 domů a 502 obyvatel. Obživou místních bylo tradičně zemědělství a řemesla – kovář, krejčí, švec, kolář a řezník. Začal se vytvářet spolek dobrovolných hasičů, svaz zemědělců a svaz místní mládeže. V roce 1929 se ve vsi zavedla autobusová doprava. Nastává období druhé světové války, po jejímž konci bylo dosavadní německé obyvatelstvo nahrazeno českým. V roce 1960 se staly osadami Kokašic obce Lomy a Čeliv. Na počátku roku 1964 se stala součástí i Břetislav. V rámci integrace roku 1980 bylo celé území Kokašic, včetně dosavadních osad, připojeno ke Konstantinovým Lázním. Deset let na tuto událost byl vydán zákon o obcích a v Kokašicích došlo ke znovuzřízení samosprávy. K obci se přidružila nová osada – Krasíkov.

Součástí Kokašic jsou nyní tyto osady – Lomy, Čeliv a Krasíkov. Břetislav zůstala jako osada Konstantinových Lázní. Od této chvíle v obci probíhají pravidelné volby do obecního zastupitelstva, začíná se vydávat zpravodaj a mnohé další. V roce 2002 se Kokašice staly součástí Mikroregionu Konstantinolázeňsko, jež provozuje mnoho kulturních aktivit a je díky neexistenci rozsáhlejší průmyslové zástavby jedním z nejkvalitnějších životních prostředí v rámci české republiky. (Novotná, 2007)
<<http://www.mikroregion-kl.cz/>>

V současné době v obci žije 265 obyvatel, zasedá zde pravidelně obecní zastupitelstvo v čele se starostou. Centrum vesnice se nachází na horní návsi. Každoročně se se pravidelně děje mnoho kulturních událostí, příkladem jsou rybářské závody, slavnosti jablek na blízké zřícenině Krasíkov, mikulášská besídka, vánoční lampionový průvod a rozsvícení stromečku, maškarní rej, stavění májky, den matek, dětský den, posezení s důchodci, pouť aj. Vesnice nenabízí žádné pracovní příležitosti, pouze pozice na obecním úřadě. Všichni obyvatelé za prací dojíždí do jiných okolních větších vesnic nebo do města. V porovnání s minulostí zemědělská obživa ve vsi téměř upadla, nikdo ze současných obyvatel nevlastní žádný z lánů okolo vsi. Historické mapy nám prozrazují, že centrální prostor v dřívějších dobách tvořila pouze dolní náves. Postupem času se však území vesnice začalo rozrůstat směrem na západ a hlavní centrum bylo přesunuto z dolní návsi na v 18. století nově vzniklou horní náves, kde doposud setrvává. Současný návesní prostor není v dobrém stavu, centrum není dobře přizpůsobené k častému pohybu a pobytu občanů.

5.1.1 Historické fotografie a mapy

Obrázek č. 5 Návés se závodícími dětmi

Obrázek č. 6 Stavba smíšeného zboží na návsi

Obrázek č. 7 Historické ortofoto z 50. Let

Obrázek č. 8 - První vojenské mapování

Obrázek č. 9 - Druhé vojenské mapování

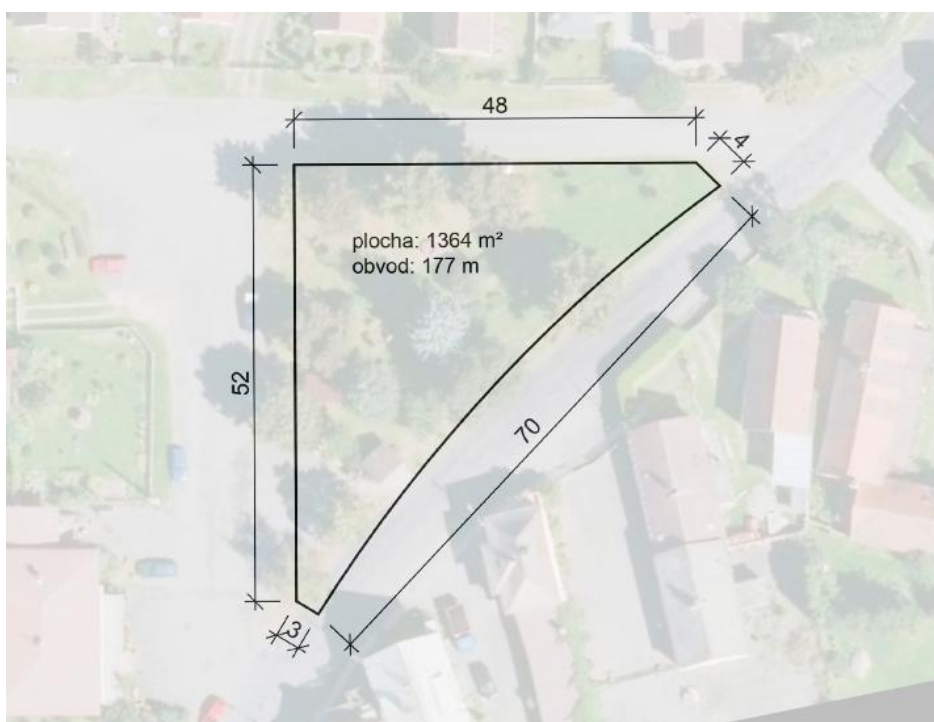

Obrázek č. 10 - Třetí vojenské mapování

5.1.4 Půdorys návěsného prostoru

Obrázek č. 13 – Půdorys návěsného prostoru s legendou v měřítku 1:1000

Obrázek č. 14 – Mapa udávající jednotlivé rozměry návěsného prostoru

5.1.5 Fotodokumentace stávajícího stavu

Obrázek č. 15 –
Pohled na hlavní silnici, vyasfaltovanou část návsi, která je na několika místech
znatelně narušená a prořídlý trávník zastoupený v nízkém procentu

Obrázek č. 16 – Pohled na informační tabule obce a na asfaltové neznačené
parkoviště

Obrázek č. 17 – Pohled na asfaltové neznačené parkoviště a na dřevěný altán

Obrázek č. 18 – Pohled na dřevěný altán a vegetaci okolo něj

Obrázek č. 19 – Pohled na vyasfaltovanou část návsi

Obrázek č. 20 – Pohled na vyasfaltovanou část návsi

Obrázek č. 21 – Pohled na vyasfaltovanou část návsi a navazující obytnou komunikaci

Obrázek č. 22 – Pohled hlavní silnici z druhého konce návsi. Narušenou asfaltovou komunikaci a mobiliář (dětské hřiště a kontejnery na odpad)

Obrázek č. 23 – Pohled na hlavní silnici s chodníkem

Obrázek č. 24 – Detailnější pohled na hlavní silnici s chodníkem

Obrázek č. 25 – Pohled na hlavní silnici a fasády rodinných domů a usedlostí

Obrázek č. 26 – Detailní pohled na autobusovou zastávku

Obrázek č. 27 – Pohled na zadní stranu altánku

Obrázek č. 28 – Pohled na zastávku a narušený povrch před obecním úřadem

5.2 Výsledky průzkumu – klady a nedostatky aktuálního stavu návsi

5.2.1 Dopravní stav návsi

V řešení dopravního stavu se nachází spíše větší množství záporů, nežli kladů. Aktuálně z jedné strany návěs lemuje jedna dvoupruhová průjezdná komunikace II. třídy č. 201, která spojuje Kokašice s okolními vesnicemi. Takovéto řešení je absolutně chybné z toho důvodu, že centrální prostorem vesnice by neměly procházet silnice prvních a druhých tříd. Tato silnice nemá jasně vymezené jízdní pruhy a má poměrně úzký chodník pro pěší, pouze po jedné straně. Chodník neodpovídá správně šíři na průchod dvou osob (1,5 m). Z druhých dvou stran návěs lemuje vyasfaltovaný prostor, který nevypadá esteticky dobře. Na tento prostor navazují silnice obytné, které spojují návěs s obydlení obyvatelů. Na průjezdné komunikaci č. 201 je umístěna krytá, dřevěná, autobusová zastávka. Na návsi se nevyskytuje vyznačené parkoviště, je zde pouze rozsáhlá asfaltová plocha, na které se lidé naučili svá vozidla parkovat. Ani na jedné straně průjezdné komunikace není jasně vyznačený prostor pro zastavení autobusu.

Obrázek č. 29 – Ortofoto s vyznačením hlavních silnic procházející obcí

5.2.2 Architektonický stav

Náves má půdorys trojúhelníku (viz. foto), a lemují ji pouze pozemky s obytnými stavbami – rodinné domy a usedlosti s jejich hospodářským příslušenstvím (garáže). Dále ji lemují také obecní úřad, hospoda a konzum. Domy jsou převážně orientovány svými sedlovými štíty k veřejnému prostoru a převládá jednopodlažní výstavba. Od těchto jednopodlažních domů se odlišuje pouze budova obecního úřadu, která je dvoupodlažní. Za zápory současného architektonického stavu je možno považovat různorodé oplocení, různorodá střešní krytina a poničená fasáda některých usedlostí. Doba výstavby je odhadována na období před první světovou válkou. Historický vývoj obce je popsán v kapitole 5.1.

5.2.3 Stav zeleně

Náves je tvořena zbytečně velkým procentem vybetonované části, tudíž travnatá plocha nepřevažuje v dostatečně velkém procentu, přestože zelené části by v hlavním prostoru vesnice mělo být co nejvíce. Dvě strany návsi, které bychom zjednodušeně mohli přiřadit tvar trojúhelníku, lemují listnaté stromy - lípy (*Tilia cordata*). Šest z nich jsou statné staré stromy, dva jsou malé stromky nově vysazené. Při výsadbě však nebylo bráno v potaz, že dvě mladé lípy během několika desítek let vyrostou ve statné stromy. Byly vysazeny příliš blízko u sebe. V centrální části návsi rostou dva statné přibližně sto let staré smrky – smrk ztepilý (*Picea abies*) a smrk pichlavý (*Picea pungens*) v poměrně dobrém stavu, z nichž jeden každoročně slouží jako strom pro vánoční osvětlení. Zastoupení keřů je druhově různorodé, vyšší keře zastupují tři šeříky (*Syringa vulgaris*), čtyři buxusy (*Buxus sempervirens*) a dva tisy (*Taxus baccata*). Nižší keře zastupuje pásmo pámelníku (*Symphoricarpos albus*) a jedna zlatice (*Forsythia suspensa*). Všechny keře jsou v dobrém stavu, problém je však v tom, že při výsadbě nebyly uplatňovány žádné kompoziční principy.

Obrázek č. 30 – Mapa inventarizace centrálního prostoru obce – stromy

Obrázek č. 31 – Mapa inventarizace centrálního prostoru obce – keře

5.2.4 Stav povrchů

Krom asfaltu, dlážděného chodníku lemující silnici II. třídy a dlážděné cestičky před autobusovou zastávkou se na návěsním prostoru nevyskytuje žádný další typ povrchu.

5.2.5 Obecní využitelnost prostoru

V okolí návěsního prostoru se nachází obecní úřad, hospoda a v současné době už i potraviny. Obecní sál byl však zrušen před několika lety a veškeré kulturní akce se nyní pořádají v hospodě, nebo bývalé myslivně, která se však nenachází na návsi. Součástí návsi je i dětské hřiště, které je však velice primitivní. Je tvořeno jedním kovovým kolotočem červené barvy a jedním pérákem.

5.2.6 Památková ochrana

V části zkoumaného prostoru se nenachází žádné objekty, které by spadaly pod památkovou ochranu.

6 Vlastní projekt - východiska obnovy

6.1 Příklady řešení obnovy návsi obce Kokašice

Úpravy musí vycházet z platného územního plánu a ze současných tvarů pozemků. Vzhledem k tomu, že náves má velké množství nedokonalostí a nejsou zde žádné objekty spadající pod památkovou ochranu, je zde možný velký zásah a výrazná obnova.

V první řadě je možno zajistit kvalitní komunikace, jak pro motorová vozidla, tak pro pěší. Je třeba opravit stávající asfaltové komunikace a dále odstranit nevyhovující asfalt a nahradit ho vegetací či jinými přírodními materiály. Místo asfaltu by bylo možno v některých místech použít dlažební kostky. Komunikace lemující náves by mohla zůstat asfaltová, a přestože bude asfalt redukován, i tak bude mít dostatečnou šířku pro projetí vozidla. Provoz okolo návsi je z její jedné strany jednosměrný. Zdá se mi jako dobrá možnost, kdy by provoz mohl být jednosměrný ze dvou stran návsi. Dostali bychom tím větší a upravenější veřejný, obytný prostor, který budou moci občané využívat.

Další úpravou by mohla být změna terénu, konkrétně v oblasti současného parkoviště by mohl být terén vyrovnán, a mohla by zde být vyznačena parkovací místa pomocí parkovacích pruhů, nebo by mohly být použity zatravnovací tvárnice. Zelený pruh oddělující nově vzniklé parkoviště a hlavní komunikaci se tak díky vyrovnání terénu parkoviště stal lehce úhlopříčným, zkoseným prostorem. V zeleném pruhu bude třeba vykácet stávající stromy, a dále by v tomto prostoru měly být odstraněny stávající sloupky a prostor by bylo dobré zatravnit novým trávnikem.

Další změna terénu by byla dobrá přímo v oblasti parkové části návěsního prostoru, vytvořila by se tak terénní terasa, která by působila esteticky dobře. Vyvýšeným prostorem, by se stalo místo se současným altánkem a místo s buxusy, smrky a pomníčkem.

Zásadním nedostatkem v návěsním prostoru je dětské hřiště. Za prvé by se dětská hřiště vůbec neměla v návěsním prostoru objevit a za druhé, pokud už není jiná možnost, nemělo by být bezprostředně vedle silnice. Vzhledem k tomu že ve vesnici Kokašice není mnoho dalších volných, bezpečných prostorů pro dětské hřiště, navrhuji ho nechat na návsi, ale zvolit přírodní materiály při jeho vytváření, a

neužívat tak pestré barvy hracích sestav. Mezi současné lípy v blízkosti dětského hřiště by bylo vhodné vysadit nové keřové pásmo.

Dále soudím, že by mohlo být lepším řešením pokácení stávajícího keřového pásma pámelníků (*Symphoricarpos albus*), rostoucího pod smrkem pichlavým směrem k severovýchodní části návsi. Keřové pásmo stejného druhu by bylo mnohem příjemnější vysadit tak aby z části lemovaly silnici II. třídy.

Vzhledem k tomu že v návěsním prostoru se nevyskytují žádné lavičky ani odpadkové koše, doporučila bych oba tyto komponenty dodat do několika míst, například k obecnímu úřadu, dále do míst parkové části návsi. Lavička by byla obzvláště vhodná například v oblasti dětského hřiště. Taktéž si myslím, že by bylo pro náves přínosné zrušit stávající nepříliš esteticky přitažlivý altánek a postavit nový, nejlépe v jiné části návsi.

Dále bych doporučila vyměnit stávající osvětlení, které je sice dle obecných zásad správně zvolená forma nástěnného svítidla, ale jeho provedení vypadá esteticky nepříjemně.

Závěrem bych chtěla upozornit, že technicko - urbanistické řešení není cílem této práce.

7 Diskuze

Na základě obecných zásad a výsledků průzkumu jsem určila, jaká východiska obnovy by byla přínosná pro nové adekvátní řešení centrálních prostorů obce Kokašice. Doporučila jsem odstranění zbytečné asfaltové plochy z prostoru návsi z toho důvodu, že podle Sýkory (2016) by mělo být zelené části v hlavním prostoru vesnice co nejvíce. Místo odstraněného asfaltu jsem doporučila použití dlažebních kostek, protože podle Knoppa (1994) je vhodné používat na návších, kde za den projede méně než 1500 vozidel, dlažbu. Parkoviště by mělo vyznačeno pomocí parkovacích nebo pomocí zatravnovacích tvárnic či kamenných kostek z toho důvodu, že se tím stane jasné a přehledné, a podle Sýkory (1998) je použití těchto materiálů označováno jako nejlepší možné řešení.

Při doporučení pokácet stávající stromy v prostoru (travnatém pruhu) mezi parkovištěm a silnicí jsem vycházela ze stávajícího stavu stromů, který se nejvíce jeví jako dobrý a dále z toho, že tento prostor - travnatý pruh je příliš úzký pro správný růst takto mohutných stromů.

Tím že se vyrovná terén parkoviště, je třeba vyrovnat i terén, kde je nyní stojí altán, aby místo bylo v jedné výškové úrovni. Dle Sýkory (1998) je vhodné v centrálních prostorech začleňovat terénní proměny, vytvářejí tak spolu charakter veřejného prostoru.

Dětské hřiště jsem doporučila ponechat v oblasti návsi z toho důvodu, že v obci se nenachází jiné univerzálně využitelné zelené plochy, na kterých by bylo dle Sýkory (1998) nejvhodnější hřiště vybudovat. Přírodní materiály hřiště by bylo nejlepší použít z toho důvodu, aby na sebe na návsi hřiště příliš neupozorňovalo a aby dětem z části evokovalo pobyt v přírodě. Tím by se mohlo docílit například pískovištěm či houpacími sítěmi apod. Nové keřové pásmo jsem doporučila z toho důvodu, aby z části ohraničovalo prostor dětského hřiště a nehrozil tak přímý střet dítěte s vozidlem jedoucí po silnici, která lemuje jednu stranu trojúhelníku návsi.

Další kácení jsem doporučovala u pásma pámelníků, které se nejvíce jeví v dobrém stavu a nemají absolutně žádný kompoziční záměr. Nové keře bych doporučovala vysadit podél silnice II. třídy z toho důvodu, že prostranství návsi by se alespoň z části uzavřelo od této poměrně frekventované silnice a vytvořilo intimnější prostor.

Altánek bych doporučila postavit v jiné části návsi z toho důvodu, že ve stávajícím prostoru je do něj příliš vidět a obyvatelé, kteří si v něm chtějí odpočinout, nemají téměř žádné soukromí.

8 Závěr

Závěrem bych chtěla zobecnit dosažené poznatky a zhodnotit splnění mých cílů. Shromáždění podkladů na základě literárního přehledu problematiky, který popisuje historii a současnost venkovských sídel a jejich centrálních prostorů bylo hlavním cílem této práce. V této části jsem vyhledala informace o tom, jak charakterizujeme venkovská sídla a jakými způsoby je můžeme rozdělit. Důležitým poznatkem bylo, že ne u všech typů vesnic je pravidlo vzniku centrálního prostoru, na který je práce zaměřená především. Dále jsem se věnovala základním informacím o obecných zásadách a principech obnovy prostoru tohoto typu. Zjištění těchto informací mi dalo možnost specifikovat funkční a kompoziční principy venkovské návsi obce Kokašice. V práci jsem shromáždila veškeré podklady aktuálního stavu centrálních prostorů obce. Analyzovala jsem zástavbu, dle její historické hodnoty, inventarizovala jsem současný stav zeleně, definovala stav dopravy, povrchů, osvětlení a mobiliáře. Výsledkem analýz byl zjištěný nepříliš uspokojivý, poměrně zanedbaný stav návěsního prostoru, který je dále možno vidět i na foto-průzkumu, jež jsem v práci doložila. Kromě foto-průzkumu návěsního prostoru jsem vytvořila a do práce přidala další schémata a mapy, které pomáhají lépe popsat řešenou návěs. Jedná se například o stabilní katastr, ortofoto mapy, inventarizační mapy a podobně. V poslední části práce jsem se věnovala určení východisek a směrů, které mi na základě obecných zásad a výsledků průzkumu přišly jako nejadekvátnejší způsob obnovy návěsního prostoru obce Kokašice. Tato východiska by mohla mít budoucí využití při tvorbě diplomové práce.

9 Použitá literatura

Vědecká literatura:

MAREČEK, J. (2004). Zeleň ve venkovských sídlech a v jejich krajinném prostředí. Česká zemědělská univerzita. Praha. 130 s. ISBN: 80-213-1237-8.

MAREČEK, J. (2005). Krajinářská architektura venkovských sídel. Česká zemědělská univerzita. Praha. 362 s. ISBN: 80-213-1324-2.

ŠKABRADA, J. (1999). Lidové stavby – architektura českého venkova. Praha. ISBN: 80-7203-082-5

ŠKABRADA, J. VODĚRA A. (1975). Vesnické stavby a jejich úprava. Praha. 253. s. ISBN: 07-073-75-05/150

KNOPP, A. a kol. (1994). Vesnice – stavby a krajina mají svůj řád. Brno. ISBN: 80-85124-96-3

SÝKORA, J. (1998). Venkovský prostor, 1. díl: Historický vývoj vesnice a krajiny. Praha. 62. s. ISBN: 80-01-01826-1

SÝKORA, J. (1998). Venkovský prostor, 2. díl: Územní plánování vesnice a krajiny. Praha. 156 s. ISBN: 80-01-01810-5

SÝKORA, J. (2016). Urbanismus a územní plánování. Praha. ISBN: 978-80-7568-004-4.

VOTRUBEC, C. (1980). LIDSKÁ SÍDLA, jejich typy a rozmístění ve světě. Praha. 396. s. ISBN: 2660027437

KUČOVÁ, V. BUREŠ, P. (1999). Principy péče o lidové stavby. Praha. 18 s. ISBN: 80-86234-07-X

PEŠTA, J. (2005). Ency

klopedie českých vesnic – díl III. Západní Čechy. Jihlava. 338 S. ISBN: 80-7277-150-7.

POHL, J. (1935). Typy vesnických sídel v Čechách. Praha. Národopisná společnost československá.

VIKLIČKÝ, A. -- MÁČEL O. -- KADLEC, A. (1961) Přestavba venkovských obcí, díl 1. Praha. 376 s.

VIKLIČKÝ, -- A. MÁČEL O. -- KADLEC, A (1961) Přestavba venkovských obcí, díl 3. Praha. 376 s.

LANGR, H. VAŘEKA J. (1983) – Naše lidové stavby. Praha. Albatros. 13-870-83. 63. svazek

SIMONDS ORMSBEE, J. (1961). Landscape architecture: The shaping of mans natural enviroment. F. W. Dodge corporation New York.

Calfapietra, C., Pearlmutter, D., Samson, R., O'Brien, L., Krajter Ostoić, S., Sanesi, G., & Alonso del Amo, R. (2017). The urban forest: Cultivating green infrastructures for people and the environment. Springer international publishing. ISBN: 978-3-319-50279-3

OLIVEIRA de F. L. (2107). Green Wedge Urbanism : History, Theory and Contemporary Practice. New York. ISBN: 9781474229180

TURNER, T. (2005). Garden history : philosophy and design 2000 BC - 2000 AD/ Tom Turner. Abingdon: Taylor & Francis, 2005. ISBN: 0-415-31748-7.

Publikace:

NOVOTNÁ, M. NOVOTNÝ, F. (2007). Mimořádný kokašický zpravodaj. OÚ Kokašice. 2-24.

WWW stránky:

Ahrns, A. C. The ecological indication content of Central European village floras. July 2009, Pages 605-620 [online]. Dostupné z <<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1470160X0800071X> >

GEOLOGIE, TEKTONIKA a HYDROGEOLOGIE ÚZEMÍ [online]. Dostupné z <<http://www.konst-lazne.cz/svihak-lazensky/geologie/> >

VÍTEJTE NA KONSTANTINOLÁZEŇSKU [online]. Dostupné z <<http://www.mikroregion-kl.cz/> >

10 Zdroje obrázků

Obrázek č. 1 – Základní informace o území

Zdroj obrázku: vytvořeno autorem práce, mapa z www stránky

http://ekolist.cz/aaa/img.php?src=/img_upload/e6ffb6c50bc1424ab10ecf09e063cd63/2004_plzensky_kraj.png&w=330, dále upraveno v programu Photoshop a Malování

Obrázek č. 2 Petrův dvůr – historický fotografie, současná fotografie

Zdroj obrázků: <https://sdhpetruvdvur.webnode.cz/pozary/>,
<http://www.pivety.com/1948/1948/P/PetruvDvur.html>

Obrázek č. 3 – Typický příklad okrouhlice

Zdroj obrázku: <http://dobrocovice2016.blog.cz/1603/staveni-v-kruhu>

Obrázek č. – 4 Typický příklad hromadné návsi

Zdroj obrázku:

<https://www.google.cz/maps/place/280+02+B%C5%99e%C5%BEany+I/@50.0350162,15.0758229,1051m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x470c12d66a708ca3:0xd184d1d98ebee8!8m2!3d50.034926!4d15.0789551>

Obrázek č. 5 Náves se závodícími dětmi

Zdroj: OÚ Kokašice

Obrázek č. 6 – Stavba smíšeného zboží na návsi

Zdroj: OÚ Kokašice

Obrázek č. 7 Historické ortofoto z 50. Let

Zdroj: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

Obrázek č. 8 – První vojenské mapování

Zdroj: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

Obrázek č. 9 – Druhé vojenské mapování

Zdroj: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

Obrázek č. 10 – Třetí vojenské mapování

Zdroj: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

Obrázek č. 11 – Katastrální území obce

Zdroj: ÚZEMNÍ PLÁN KOKAŠICE

Obrázek č. 12 – Mapa stabilního katastru

Zdroj: OÚ Kokašice

Obrázek č. 13 – Půdorys návěsního prostoru s legendou

Zdroj: vytvořeno autorem práce mapa z www stránky:

<https://mapy.cz/letecka?x=12.9474018&y=49.8784684&z=19&source=muni&id=469&q=KOKA%C5%A0ICE>, dále dokresleno a upraveno v programu Krita a Photoshop

Obrázek č. 14 – Mapa udávající jednotlivé rozměry centrálního prostoru

Zdroj: vytvořeno autorem, mapa z www stránky

<https://mapy.cz/letecka?x=12.9474018&y=49.8784684&z=19&source=muni&id=469&q=KOKA%C5%A0ICE>, dále upraveno v programu AutoCAD a Photoshop

Obrázek č. 15 – Pohled na hlavní silnici, vyasfaltovanou část návsi, která je na několika místech znatelně narušená a prořídlý trávník zastoupený v nízkém procentu

Zdroj: autor

Obrázek č. 16 – Pohled na informační tabule obce a na asfaltové neznačené parkoviště

Zdroj: autor

Obrázek č. 17 – Pohled na asfaltové neznačené parkoviště a na dřevěný altán

Zdroj: autor

Obrázek č. 18 – Pohled na dřevěný altán a vegetaci okolo něj

Zdroj: autor

Obrázek č. 19 – Pohled na vyasfaltovanou část návsi

Zdroj: autor

Obrázek č. 20 – Pohled na vyasfaltovanou část návsi

Zdroj: autor

Obrázek č. 21 – Pohled na vyasfaltovanou část návsi a navazující obytnou komunikaci

Zdroj: autor

Obrázek č. 22 – Pohled hlavní silnici z druhého konce návsi. Narušenou asfaltovou komunikaci a mobiliář (dětské hřiště a kontejnery na odpad)

Zdroj: autor

Obrázek č. 23 – Pohled na hlavní silnici s chodníkem

Zdroj: autor

Obrázek č. 24 – Detailnější pohled na hlavní silnici s chodníkem

Zdroj: autor

Obrázek č. 25 – Pohled na hlavní silnici a fasády rodinných domů a usedlostí

Zdroj: autor

Obrázek č. 26 – Detailní pohled na autobusovou zastávku

Zdroj: autor

Obrázek č. 27 – Pohled na zadní stranu altánku

Zdroj: autor

Obrázek č. 28 – Pohled na zastávku a narušený povrch před obecním úřadem

Zdroj: autor

Obrázek č. 29 – Ortofoto s vyznačením hlavních silnic procházející obcí

Zdroj:

<https://mapy.cz/letecka?x=12.9474018&y=49.8784684&z=19&source=muni&id=469&q=KOKA%C5%A0ICE>

Obrázek č. 30 – Mapa inventarizace centrálního prostoru obce – stromy

Zdroj: vytvořeno autorem práce mapa z www stránky:

<https://mapy.cz/letecka?x=12.9474018&y=49.8784684&z=19&source=muni&id=469&q=KOKA%C5%A0ICE>, dále dokresleno a upraveno v programu Krita a Photoshop

Obrázek č. 31 – Mapa inventarizace centrálního prostoru obce – keře

Zdroj: vytvořeno autorem práce mapa z www stránky:

<https://mapy.cz/letecka?x=12.9474018&y=49.8784684&z=19&source=muni&id=469&q=KOKA%C5%A0ICE>, dále dokresleno a upraveno v programu Krita a Photoshop